

СЕКЦІЯ 6 ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 330.22:796.061

Багрій М.В.*кандидат економічних наук, асистент
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***Батюк О.Я.***старший викладач
Львівського національного аграрного університету*

ЕФЕКТИВНІСТЬ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ У РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

EFFICIENCY OF CAPITAL IN THE TOURISM INDUSTRY

АНОТАЦІЯ

У статті запропоновано нові напрями ефективності капіталовкладень у розвиток туристичної галузі. Подано туризм як привабливу сферу для підприємців, оскільки відбуваються швидка окупність і високий рівень рентабельності на вкладені кошти. Розкрито окремі елементи державної підтримки туристичної галузі через упровадження пільг, дотацій тощо. Показано заходи стимулювання туристичних фірм до впровадження інновацій у туристичну сферу.

Ключові слова: ефективність, капіталовкладення, розвиток, інвестиції, діяльність, туризм, галузь, ресурс, територія, економіка.

АННОТАЦІЯ

В статье предложены новые направления эффективности капиталовложений в развитие туристической отрасли. Рассматривается туризм как привлекательная сфера для предпринимателей, поскольку происходит быстрая окупаемость и высокий уровень рентабельности на вложенные средства. Раскрыты отдельные элементы государственной поддержки туристической отрасли путем внедрения льгот, дотаций и тому подобное. Показаны меры стимулирования туристических фирм для внедрения инноваций в туристическую сферу.

Ключевые слова: эффективность, капиталовложения, развитие, инвестиции, деятельность, туризм, отрасль, ресурс, территория, экономика.

ANNOTATION

The new areas of efficiency of investment in the tourism industry. Posted tourism as attractive areas for entrepreneurs because there is rapid payback and high return on investment. Reveals some elements of state support for the tourism industry through the introduction of incentives, subsidies and so on. Also shown incentives travel companies for innovation in the tourism sector.

Keywords: efficiency, investment, development, investment activities, tourism, industry, resource area economy.

Постановка проблеми. Туристична галузь не потребує великого стартового капіталу, оскільки має швидкий термін окупності, характеризується постійним зростанням попиту на туристичні послуги, високим рівнем рентабельності, а тому приваблює підприємців, іноземних інвесторів тощо.

Інвестиційна активність у туристичній сфері залежить від обсягів прибутку, які бажає

отримати інвестор від капіталовкладень. Загалом у туристичній сфері вона залежить від таких чинників:

- ступінь новизни технології;
- вартість одержання і використання капіталовкладень в економіку туризму;
- вартість грошового капіталу;
- державна політика [3, с. 381].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичною базою дослідження слугували праці зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема: Л. Гринів, Л. Грановської, Б. Данилишина, М. Долішнього, О. Дребот, Н. Зіновчук, Т. Зінченко, І. Міщук, В. Кравцова, І. Лицура, В. Липчука, Є. Мішеніна, М. Ступеня, О. Фурдичка, С. Харічкова, Є. Хлобистова, М. Шершуна, О. Шкуратова та ін. Вони розглядають організацію туристичної та напрями капіталовкладень у розвиток туристичної галузі тощо. Водночас хочемо зазначити, що питання розвитку й формування туристично-рекреаційних зон та ефективності використання земельних ресурсів на їх території вивчено недостатньо.

Мета статті полягає у формуванні нових напрямів ефективності капіталовкладень у розвиток туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим моментом в інвестуванні розвитку туристичної галузі є вибір самого інвестора. Цей процес може відбуватися за допомогою інвестиційних, венчурних, страхових, лізингових, факторингових компаній, банків та інших фінансово-кредитних установ. Зазначимо, що інвестиційні компанії та венчурні фонди за визначенням є більшими новаторами, ніж усі інші інституційні об'єкти ринку.

Основні об'єкти інвестування в туризмі у розрізі туристично-рекреаційних зон Закарпатської області показано на рис. 1.

Здійснення інвестиційної діяльності в рекреаційно-туристичній сфері передбачає відповідне управління цим процесом, основна мета якого – забезпечити найефективнішу реалізацію системи цілей і засобів їх досягнення в зазначеній галузі. Для цього необхідно виконати такі основні завдання: забезпечити високі темпи економічного розвитку рекреаційно-туристичної сфери через здійснення ефективної інвестиційної діяльності та розширення її обсягів; забезпечити максимізацію прибутку від інвестиційної діяльності; забезпечити мінімізацію інвестиційних ризиків; забезпечити фінансову стабільність і платоспроможність суб'єктів господарювання у процесі реалізації інвестиційних програм; визначити можливі варіанти прискорення реалізації інвестиційних програм [5, с. 102].

Туристична сфера сьогодні потребує державної підтримки, низки пільг і дотацій для розвитку діяльності. Але на теперішній час, коли держава відчуває гостру нестачу коштів, необхідних для подолання кризових явищ, упровадження таких пільг, дотацій тощо несхвально приймається з боку податкових і фінансових органів держави. Відповідно, представники туристичної сфери, використовуючи недосконалість державного контролю сплати податків, ухиляються від їх сплати, намагаючись компенсувати втрати, які вони несуть під час кризи. У разі запровадження таких пільг і дотацій підприємства туристичної сфери вийдуть з тіньового ринку та зможуть підвищити прибутки держави, не приховуючи реального стану.

Хоча сьогодні спостерігаємо певні зрушення в економіці України, які надають нові можли-

вості для поліпшення інвестиційного клімату, проте ситуація ускладнюється низьким іміджем України на світовому інвестиційному ринку, оскільки у переважній більшості рейтингів вона посідає останні місця за привабливістю інвестиційного клімату і перші – за ризиками інвестування. За результатами проведених досліджень пропонуємо поліпшити стан інвестиційної привабливості регіону через формування сприятливого клімату для реалізації інвестиційних проєктів туристичної сфери (рис. 2).

На першому етапі пропонуємо прийняття Закону України «Про залучення інвестицій в туристично-рекреаційні зони», який визначав би правові, економічні та соціальні умови залучення в економіку туристично-рекреаційних зон капіталу вітчизняних та іноземних юридичних і фізичних осіб, а також кредитів іноземних держав та був спрямований на забезпечення і захист прав власності суб'єктів інвестиційної діяльності, стимулювання виробництва, реструктуризацію економіки і створення нових робочих місць.

На другому етапі пропонуємо визначити основні податкові пільги та умови їх застосування для підприємств, що реалізують інвестиційні проєкти у сфері туризму на території туристично-рекреаційних зон (звільнення від податку на майно, зниження податку на прибуток, зниження до 8% ставки у разі застосування спрощеної системи оподаткування).

Як приклад, можемо згадати Туреччину, яка ухвалила рішення здавати в оренду на 49 років неосвоєні земельні ділянки на досить ліберальних умовах: за символічну плату будь-кому, хто бере на себе зобов'язання побудувати там готель.

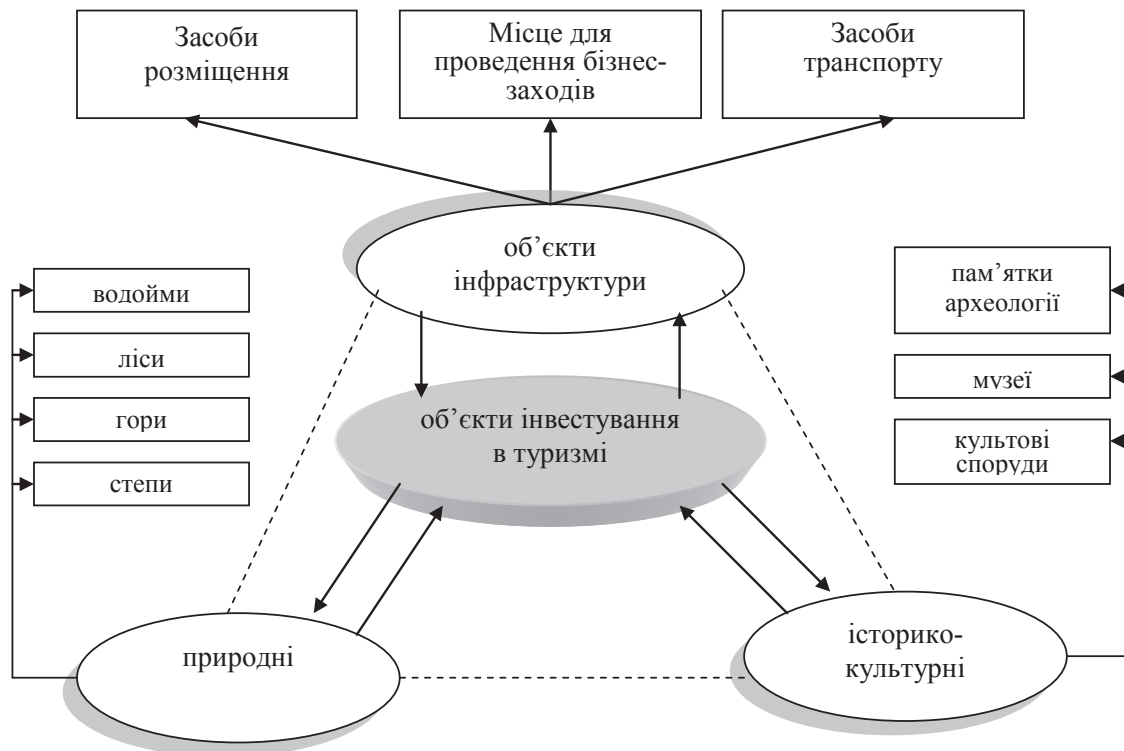

Рис. 1. Об'єкти інвестування в туризмі у розрізі туристично-рекреаційних зон Закарпатської області

Джерело: розроблено автором

На такі цілі їм видавали практично безвідсотковий кредит і звільняли від сплати податків на п'ять років. Цей досвід перейняли уряди Єгипту та Тунісу. Уряд Кіпру здає землю в оренду з метою стимулювання будівництва нових туристичних об'єктів на 99 років з можливістю продовження оренди на такий самий термін. В Іспанії та Греції інвесторам забезпечують пільговий податковий режим і ставку амортизаційних відрахувань, зменшується податок з обороту. У деяких державах надаються також митні пільги на ввезення обладнання для готелів і туристичних транспортних засобів [6, с. 356].

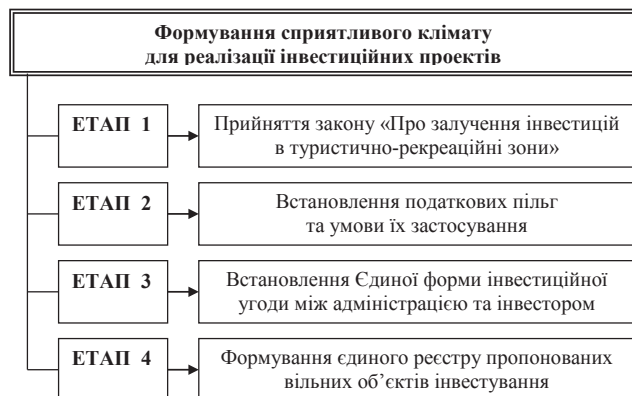

Рис. 2. Схема формування сприятливого клімату для реалізації інвестиційних проектів

Джерело: розроблено автором

На третьому етапі необхідно видати розпорядження про встановлення єдиної форми інвестиційної угоди між адміністрацією та інвестором, який реалізує інвестиційний проект на території області. За цим розпорядженням повинна бути створена форма інвестиційної угоди, визначатимуться конкретні заходи, обсяги та джерела фінансування, а також дії сторін під час реалізації такого інвестиційного проекту. Це даватиме змогу активізувати та скоординувати дії обох зацікавлених сторін при реалізації інвестиційних проектів і дасть право здійснювати моніторинг ходу реалізації інвестиційного проекту, а інвестору – отримати адміністративну підтримку в реалізації інвестиційного проекту. Таким чином, здійснюється супровід інвестиційних проектів до моменту запуску турпідприємства і вирішення у зв'язку з цим поточних питань, пов'язаних з реалізацією проекту, а також сприяння в отриманні дозвільної чи іншої документації, необхідної для його реалізації.

Четвертий етап характеризується створенням Єдиного реєстру пропонуванних вільних об'єктів інвестування (ЄРІВОІ), матеріали якого пропонуємо розмістити для вільного доступу на офіційному Інтернет-порталі області.

Для підвищення ефективності капіталовкладень у туристично-рекреаційну сферу пропонуємо збільшити розмір вкладень у реконструкцію і будівництво сучасних туристичних комплексів, санаторіїв, готелів відповідно до міжнародних вимог і стандартів.

У багатьох країнах світу популярними є заходи стимулювання туристичних фірм за впровадження інновацій у туристичну сферу. Переможці отримують дипломи, які сприяють підвищенню їх ділового іміджу, забезпечують консультативну та фінансову допомогу для подальшого розвитку інновацій.

Сьогодні у багатьох регіонах більшість жителів і туристів не знають, які туристичні фірми працюють на місцевому ринку туристичних послуг і які саме послуги вони надають [1].

Необхідність активізації інвестиційного процесу в галузі туризму зумовлюється також існуванням залежності між розвитком ділового туризму і темпами процесу іноземного інвестування: чим більше іноземців прибуває в Україну з діловими цілями, тим більше країна має можливостей для залучення іноземних інвестицій. Проведення в Україні інвестиційних форумів, міжнародних симпозіумів, конференцій, виставок відкриває можливості для збільшення припливу в країну іноземних інвестицій [6, с. 354].

Аналіз і вивчення зарубіжного досвіду переконує у доцільності використання туристичними підприємствами віртуальних турів. Основна їх перевага – можливість економити час, причому як для сторони, що представляє тур (продавця), так і для глядача (потенційного покупця або клієнта). Крім того, для покупця віртуальний тур виконує функції ненастирливого гіда, а продавцям, як свідчить чимала кількість звітів, використання турів допомагає активно залучати нових клієнтів, оскільки самі тури перетворюються на ефективний інструмент продажу. Покупців, які використовують віртуальні тури, приваблює те, що ознайомитися з об'єктом можна у будь-який зручний для них час, а також з'являється можливість попереднього й дуже детального огляду всіх наявних у продавця потенційно цікавих об'єктів. Отже, вкладення у віртуальні тури, на нашу думку, є досить перспективними.

На сьогодні привабливими для інвестування є проекти щодо будівництва туристичної і спортивної інфраструктури курортів і туристичних (гірськолижних трас, канатних доріг, спортивно-оздоровчих комплексів), а також туристичних комплексів високого рівня, яке потягне комплексну розбудову іншої туристичної інфраструктури, сприятиме розвитку промисловості та сільського господарства регіону.

При цьому важливе значення має встановлення охоронної зони земель рекреаційного призначення, що передбачає накладення певних обмежень і обтяжень на власників і користувачів сусідніх земельних ділянок, а тому має супроводжуватися відшкодуванням завданих їм збитків.

Уважаємо за необхідне дотримання вимог Земельного кодексу, Закону України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р., який передбачає можливість як включення існуючих земель рекреаційного призначення до екологічної мережі України згідно зі схемами

формування екомережі, так і виявлення територій, що мають особливу рекреаційну цінність і планування переведення їх у категорію земель рекреаційного призначення згідно з відповідними схемами формування екомережі.

Загальне використання земель рекреаційного призначення повинно здійснюватися громадянами безоплатно для задоволення потреб під час відпочинку, туризму, проведення спортивних та культурно-розважальних заходів.

До земель рекреаційного призначення загального використання належать землі, зайняті парками, скверами, бульварами, спортивними майданчиками, іншими об'єктами рекреаційного призначення.

Загальне використання земель рекреаційного призначення може здійснюватися без їх вилучення у власників або користувачів з дотриманням обмежень, установлених відповідно до закону.

У порядку спеціального використання землі рекреаційного призначення надаються для розміщення об'єктів рекреаційного призначення (будинків відпочинку, пансіонатів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, інших аналогічних об'єктів) з метою здійснення господарської діяльності, пов'язаної з експлуатацією таких земель, інших природних ресурсів відповідно до їх цільового призначення.

Спеціальне використання земель рекреаційного призначення здійснюється за плату.

Виникає необхідність вкладення інвестицій у землі рекреаційного призначення, які тісно пов'язані з рівнем розвитку інноваційної діяльності, що не є винятком і у сфері туризму.

Чинниками, що сприяють упровадженню інновацій у туристично-рекреаційну галузь, є:

- формування глобального інформаційного простору, загострення конкуренції, технологічна революція;

- перехід від пропозиції до попиту, демографічні, соціально-економічні особливості сучасного суспільства;

- зацікавленість у вирішенні проблем інноваційного забезпечення розвитку галузі підприємницьким (інновації забезпечують зниження собівартості туристичних послуг, зростання рентабельності виробництва і конкурентоспроможності послуг) і державним сектором (за рахунок інновацій зростає економічна потужність держави, збільшуються внески до бюджету, з'являються можливості забезпечення зростання добробуту населення) [2, с. 162].

Зокрема, серед інновацій пропонуємо виділити такий спосіб зимового активного відпочинку, як «Хаф пайп» (Half pipe) – катання на дошці в напівтрубі, побудованій зі спеціального матеріалу або виритій у землі і вкритій сніжним шаром. Такий вид зимового туризму в Україні відсутній, оскільки немає відповідних об'єктів інфраструктури для забезпечення його функціонування.

У гірських районах пропонуємо маунтінбайк – катання на гірському велосипеді. Сьо-

годні маунтінбайк є одним із найпопулярніших форм активного відпочинку. Безліч фірм пропонують свої послуги у проходженні гірських маршрутів на гірських велосипедах. Наприклад, на території Закарпатської області можна створити кілька маршрутів, які забезпечать практичне впровадження цього виду спорту, що принесе прибутки, оскільки, з одного боку, зацікавить населення в новому виді спорту, з іншого – дасть змогу залучити туристів, зацікавлених осіб та учасників змагань. Перелічені зони мають різні типи місцевості – від передгір'їв до міських парків, а тому застосування маунтінбайку на цих територіях є досить можливим.

Важливим аспектом є формування в Україні спеціальної туристичної інноваційної інфраструктури – наукових установ, які виконують провідну роль джерел інновацій, забезпечують інноваційну сферу всіма видами послуг, а також взаємодію елементів інноваційного процесу, сприяють прискоренню інновацій у туризм [2, с. 162].

Упровадження інновацій на підприємствах туризму повинно носити системний характер і передбачати утворення соціальних, ринкових, інфраструктурних, інституційних формувань, розширення інноваційної інфраструктури.

Для розвитку інноваційної діяльності в туризмі необхідне створення регіонального центру досліджень і розробок, відповідної ради з питань інновацій в туризмі при облдержадміністрації. Такі структури повинні взяти на себе функції розробки туристичних нововведень, економічного обґрунтування доцільності їх упровадження, сприяння проведенню ярмарок інновацій у туризмі, туристичних салонів, виставок, створення бірж науково-технічних розробок, венчурних фондів, удосконалення системи страхування інноваційних ризиків у туризмі та ін. [1].

Отже, інвестиційні процеси туристично-рекреаційного комплексу пов'язані з такими характерними рисами:

- підвищення інвестиційного попиту через тиньовий бізнес;

- відсутність практичного впровадження інвестиційних проектів у розрізі туристично-рекреаційних зон;

- необхідність формування Єдиного реєстру пропонованих вільних об'єктів інвестування (ЄРПВОІ);

- недостатній рівень кваліфікованості працівників підприємств з питань обґрунтування та прийняття управлінських рішень інвестиційної діяльності регіону;

- необхідність застосування інноваційної діяльності з обґрунтуванням ризиків, які можуть виникнути, та вчасного їх усунення чи коригування.

Особливо гостро постає питання ризиків, які можуть виникнути в результаті проведення інноваційної діяльності. Основний ризик пов'язаний із прийняттям рішень, реалізація яких здійснюється протягом певного періоду з урахуванням бажаного результату. Основні ри-

зики, які пов'язані з інноваційною діяльністю в туристичній сфері, показано на рис. 3.

Ураховуючи умови, які склалися, пропонуємо комплексне вирішення проблем через:

- використання можливостей для поліпшення інвестиційного клімату туристично-рекреаційних зон;
- формування ринку інвестиційних ресурсів;
- розробку пріоритетних напрямів інвестиційної політики туристичної галузі;
- сприяння реалізації проектів, які забезпечили б отримання високих прибутків за умови оптимальних вкладень;
- використання довго-, середньо- та короткострокових інвестиційних проектів залежно від обсягу, періоду окупності тощо;
- підвищення рівня якості туристично-рекреаційних послуг;
- створення стійкого організаційно-економічного та оздоровчого механізму, спроможного надавати ефективні оздоровчі та сервісні послуги, виготовляти товари курортного попиту;
- підвищення прибутковості діяльності рекреаційних об'єктів і соціально-економічної вигоди для регіону.

Висновки. Отже, основними напрямками розвитку туризму та залучення інвестиційних ресурсів є:

- формування туристичної індустрії як високорентабельної галузі економіки;
- залучення вітчизняних та іноземних інвестицій;

- підвищення кількості робочих місць;
- удосконалення правових засад регулювання туристичних відносин;
- відповідність законодавства України про туризм світовим вимогам;
- розширення міжнародного співробітництва у сфері туристичної діяльності та утвердження України на світовому туристичному ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бак Г. Впровадження інновацій у сфері туризму / Г. Бак // Рекреаційна географія і туризм: наукові записки. – 2012. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nztnpu/geogr.pdf.
2. Зинов'єв Ф.В. Інноваційний підхід до розвитку туристичної галузі України / Ф.В. Зинов'єв, О.В. Бартошук // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4(30). – С. 161–164.
3. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: [підручник] / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
4. Михайличенко Г.І. Інноваційний розвиток туристичних підприємств: напрями змін та фактори впливу / Г.І. Михайличенко // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1(7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/myhajlichenko3.htm.
5. Тишнущий М.О. Управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері: [монографія] / М.О. Тишнущий. – Львів, 2015. – 257 с.
6. Худо В. Інвестиційні можливості туристичної сфери України / В. Худо // Вісник Львівського національного університету. – 2008. – Вип. 24. – С. 351–358.

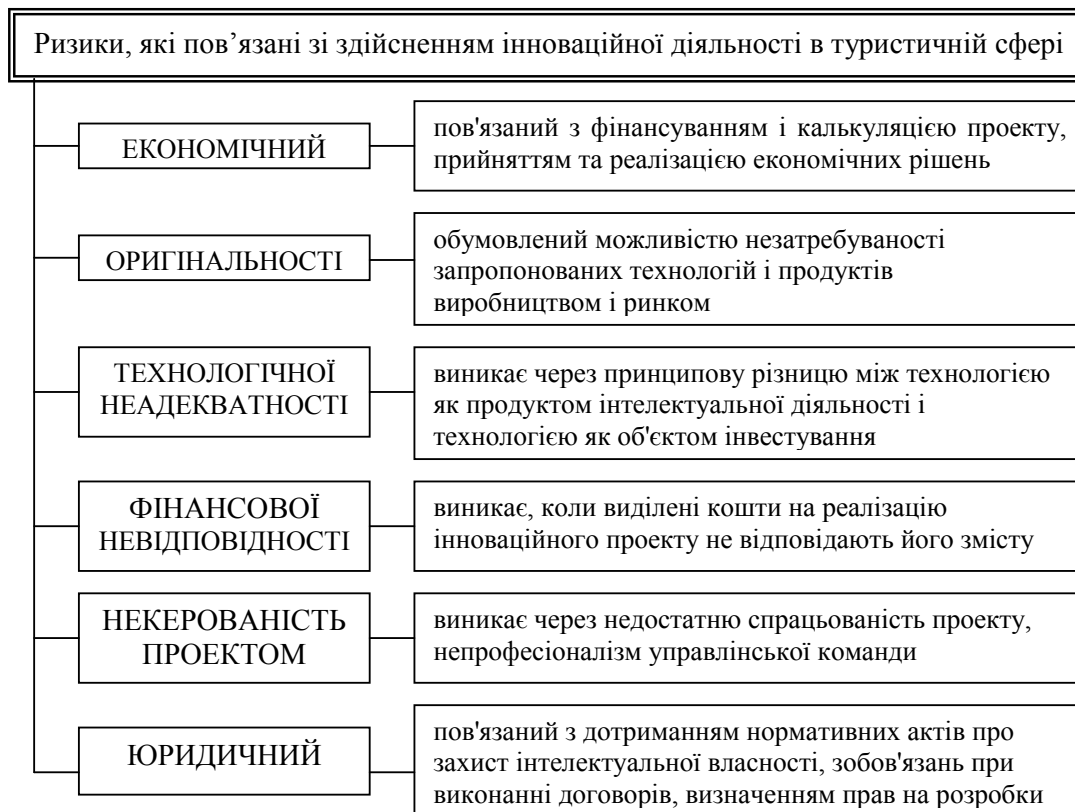

Рис. 3. Ризики, які пов'язані з інноваційною діяльністю в туристичній сфері

Джерело: розроблено автором